

ŠOLA JE DOLŽNA, ŠOLA BI MORALA ... RAZMIŠLJANJE NA TEMO RAZMERIJ MED STARŠI IN ŠOLO / Gregor Pečan, ravnatelj / OŠ Janka Modra, Dol pri Ljubljani

V aktualni družbeni situaciji sta zahtevi, ki sem ju zapisal v naslovu, žal vse prepogosti. Zelo je pomembno, za čigavo izjavo gre in v kakšnem kontekstu je bila izrečena. Menim, da se v osnovnih šolah dokaj dobro zavedamo, kaj vse je šola dolžna in kaj vse bi morala ... (učencem zagotoviti, nuditi, omogočiti). Nad našim delom bedijo mnogotere inšpekcije, ki nas zelo pogosto obiskujejo, večinoma po anonimnih prijavih. Vprašanje je, koliko je v danih okoliščinah (družbenoekonomskih in zlasti zakonskih) šola zmožna nuditi vse tisto, kar je v resnici dolžna. Druga stran pa so zahteve, izrečene s strani staršev, kadar postavijo katero od trditev iz naslova v nekem kontekstu v povezavi s šolo.

Po mnenju nekaterih staršev bi tako šola morala poskrbeti za veliko večino zadev, povezanih z njihovimi otroki, od najosnovnejše higijene, pa vse tja do ustreznega motiviranja pred testi nacionalnega preverjanja znanja (pardon: pred formativnim preverjanjem, ki nosi visoko zvoneče ime in za katerega učenci prvi vedo, da v resnici nima nobene teže). Med tema dvema, diametralno oddaljenima zadevama pa jih je še zelo veliko, za katere sem že velikokrat v svoji petindvajsetletni pedagoški karieri slišal v naslovu zapisani zahtevi.

Problem, kot ga vidim sam, je v razmejtvu pristojnosti in zavedanju dolžnosti. Tako si nekateri starši povsem napačno tolmačijo svoje pristojnosti, pa tudi glede starševskih dolžnosti marsikomu ni vse dovolj jasno. Zelo rad citiram predsednika *Združenja svetov staršev* Antona Medena, ki pravi, da se starši premalo zavedajo, da so odgovorni za tisto, kar pride iz njihovega gnezda, in da vse preveč radi skušajo to odgovornost pripisati drugim – šoli.

Žal je danes resnično tako, da ima šola v svoji »oskrbi«¹ otroke precej več časa (zlasti dnevno, pa tudi leto dlje), kot nekoč. Tako se je povečal tudi možni vpliv na vzgojo. Ironično je, da se je v preteklih desetletjih zgodilo zelo veliko sprememb, ki so posegle prav v vzgojno vlogo šole in so jo močno zmanjšale. Uspešno, če je bil to cilj, saj nikoli ne izvemo, kdo so bili veleumi, ki so v okviru katere od inštitucij (Ministrstvo za šolstvo RS, Zavod za šolstvo RS, Pedagoški inštitut, Šola za ravnatelje, Pedagoška fakulteta ...) trenutno reformo pogruntali, niti tega, kakšen

je bil cilj. O številu teh inštitucij in zlasti o gromozanskem številu teoretikov, ki tam delajo oziroma so zaposleni, bi bilo vredno spregovoriti v posebni tematski številki, saj ne verjamem, da je še kje na svetu država s tako obsežnim teoretičnim ozadjem. Sistem je šel celo tako daleč, da se sam izraz »vzgoja«² ne sme več pojavljati niti v imenih nekoč tako imenovanih »vzgojnih«³ predmetov. Danes imamo »Šport«⁴ in »Umetnost«, Športna vzgoja (in še prej Telesna vzgoja) in Likovna ter Glasbena vzgoja pa so odšli na smetišče zgodovine. Mislim, da prav nihče ne bi znal pojasniti s strokovnega stališča, čemu je bilo to potrebno. Morda zato, ker potem učenci zaradi »vzgajanja«⁵ živijo v nenehnem stresu, v kar je precej staršev (ob močni podpori nekaterih šolskih in otroških psihologov) sveto prepričanih. S permisivnostjo pri vzgoji (globoko se opravičujem, ker vseeno uporabljam v kontekstu šole to inkriminirano besedo; zagotavljam, da zgolj zaradi pojasnjevalnih razlogov!) pa se je doseglo samo to, da imamo danes cele generacije mladih (pa tudi ne več prav rosno mladih, saj je zadeva trajala kar dobrih 20 let), ki se odlično zavedajo svojih pravic, pa bore malo svojih dolžnosti. Sistem jih je ujčkal prek osnovne in srednje šole (v zadnjih letih je svoje dodala še bolonjska reforma na fakultetah), in krog je bolj ali manj sklenjen. Viljem Ščuka pravi, da je to glavni razlog, da danes mladi ljudje (v zgodnjih tridesetih) množično iščejo pomoč pri zdravnikih in da je najpogostejša diagnoza depresija z znaki izgorelosti. Brez težav lahko ugotovimo, da je med temi ljudmi zelo veliko tudi staršev, katerih otroci obiskujejo osnovno šolo in se zelo

pogosto v resnici slabo zavedajo svojih starševskih dolžnosti oziroma skušajo marsikaj »naprtiti«⁶ šoli.

Drugi vidik pristojnosti in odgovornosti pa je, da so resorni ministri kot po tekočem traku uveljavljali populistične ukrepe in podeljevali laični javnosti (staršem) pristojnosti, ki zanesljivo ne sodijo v laične roke. Kako je lahko neki minister podpisal, da svet staršev daje soglasje k cenam delovnih gradiv (pozor: nikakršnega govora ni bilo o strokovnih razlogih za to!!!)? Morda zato, ker sam že tako dolgo ni pogledal v osnovnošolske programe, kaj šele vsaj razmišljal, kako bi se dalo preobsežne učne programe izvajati (in tudi izvesti v predpisanem zakonskem obsegu) brez dodatnih gradiv v obliki različnih delovnih zvezkov, učnih listov in podobnega. Današnji razredi niso majhni, fond snovi, ki jo je potrebno predelati (in utrditi!), pa iz leta v leto večji (tudi preobremenjenost naših programov bi si zaslužila posebno tematsko številko!). Rezervnega scenarija, kaj storiti, če se svet staršev s cenami gradiv ne strinja, ni. Šola ni dolžna iskati cenejših alternativ (cene vseh potrjenih gradiv so tako ali tako pri vseh založbah praktično identične), tako da res ni povsem jasno, kako v takšnem primeru naprej. Fotokopiranje obstoječih gradiv pomeni kršitev avtorskih pravic, delo v šoli pa mora potekati nemoteno. In to je samo ena od takšnih povsem nerazumnih pristojnosti povsem brez strokovnih podlag. Še nedavno je svet staršev dajal soglasje k predlagani obliki diferenciacije, kar je naslednje povsem strokovno vprašanje, pa je vseeno o njem odločala laična javnost. Takšne in

podobne pristojnosti pomenijo globok (in grob) poseg v strokovno avtonomijo šol (kolikor je ob siceršnji centralizaciji sploh še imajo), po drugi strani pa povzročijo pri nekaterih starših zmotno prepričanje, da imajo pravico posegati tudi na druga področja šolskega dela. Nekateri si to preprosto razlagajo, da je v njihovi pristojnosti prav vse. In potem je treba utemeljevati in se zagovarjati zaradi sestave oddelkov (že ob sestavi oddelkov prvošolcev hočejo nekateri starši uveljaviti svoj prav, saj oni otroka najbolj poznajo in vedo, da bi v paralelki bolj funkcioniral, ker imata dva prijatelja več kot v tej, v katero je razporejen ...), termina plavalnega tečaja, kraja in termina šole v naravi, jedilnikov šolske malice in kosil, postajališč in voznih redov šolskega avtobusa (blagor šolam, ki nimajo vozačev!), usmeritev otroka s posebnimi potrebami (ali tudi neusmeritev) ...

Problem je v največji meri, vsaj jaz ga tako vidim in občutim, ker je zelo veliko staršev prepričanih, da vedo o šoli (zlasti osnovni) vse, saj so jo sami obiskovali. Si lahko predstavljate

oholost in vzvišenost izjave, ki jo je nekoč na sodišču (kot priča sem nastopal v neki zadevi) dala odvetnica: »O šoli vem prav vse, saj v šolo hodita moja otroka!« Mar kdo ne bi podvomil o poznavanju ozadja organizacije dela v šoli nekoga, ki bi izjavil kaj takšnega.

Naj zaključim: nobenih problemov ne vidim v sodelovanju staršev pri organizaciji dela v šoli, ob upoštevanju pristojnosti, medsebojnem spoštovanju in obojestranskem izpolnjevanju dolžnosti. Menim celo, da je dobro sodelovanje ključno za doseg (skupnega!!!) cilja: kar se da najbolj pripraviti zaupane nam mlade ljudi na življenje. Kadar je sodelovanje res dobro, ko starši podpirajo prizadevanja šole (tudi vzgojna!), kadar šola podpira (dobro!) domače delovanje staršev in ga po potrebi usmerja, takrat so tudi rezultati zelo dobri. Kadar eden od obeh segmentov ne deluje usklajeno z drugim, so rezultati negotovi, lahko tudi slabi. Če pa en del drugega zavira ali celo blokira, pa so rezultati neizogibno slabi. Pri tem je apriorno nezaupanje ene ali druge strani najbolj moteč in škodljiv element.

Mislím, da ni potrebe navajati, kdo ob tem utrpi največjo škodo. Žal je sistem z množico zelo slabih zakonov in pravilnikov trenutno takšen, da veliko zgoraj opisanih anomalij omogoča. Rešitev (oziroma ublažitev) vidim v nenehnem dialogu med starši in šolo, v nenehnem opozarjanju na vse te nerazumnosti sistema, kajti ne verjamem, da je prav vsa zdrava pamet v »deželi Kranjski« res izumrla. Sam to počnem že vsaj pet let in hitro se je pokazalo, da tudi starši razmišljajo zelo podobno in da tudi njih v veliki večini motijo vse te anomalije. Enako pomembne so tudi povsem odprte karte in doslednost pri izvajanju postavljenih pravil. Menim torej, da sta ključna za dobro sodelovanje šole s starši informiranost in doslednost (kolegi bi zagotovo našli še kak element, s katerim bi se zagotovo strinjal tudi sam, vendar je bistvo zajeto v obeh zgoraj zapisanih).

Vsi skupaj pa lahko samo upamo, da se bo takšno zdravo razmišljanje počasi vendarle uspelo razširiti tudi kam višje, med teoretične vrhove slovenskega šolstva.